

Για το κεφάλαιο: Από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη (σ. 7-9 του σχολικού βιβλίου)

1. Ποια μέτρα πήρε ο Κωνσταντίνος Α΄ για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα στο ρωμαϊκό κράτος;
2. Για ποιους λόγους ο Κωνσταντίνος Α΄ επέλεξε το αρχαίο Βυζάντιο ως νέα πρωτεύουσα του ρωμαϊκού κράτους; Ποια ήταν η προηγούμενη πρωτεύουσα; Ποιο όνομα πήρε η νέα πρωτεύουσα;
3. Τι όριζε το διάταγμα των Μεδιολάνων και γιατί ήταν σημαντικό;

Για το κεφάλαιο: Ο Ιουστινιανός και το έργο του (σ. 16-18 του σχολικού βιβλίου)

1. Ποια φράση δηλώνει το πολιτικό πρόγραμμα του Ιουστινιανού Α΄;
2. Τι ήταν η “στάση του Νίκα”; Πώς ξεκίνησε, πώς εξελίχθηκε και ποιο ήταν το αποτέλεσμα;
3. Τι ήταν οι “Νεαρές”; Ποιο ενδιαφέρον στοιχείο γνωρίζουμε για τις Νεαρές της εποχής του Ιουστινιανού Α΄;
4. Ποιο ήταν το πιο σημαντικό κτίσμα της εποχής του Ιουστινιανού Α΄ (το οποίο είναι επίκαιρο και αυτές τις μέρες); Πότε χτίστηκε; Ποιοι ήταν οι αρχιτέκτονες του κτηρίου; Ποιο είναι το σχήμα του και πώς στεγάζεται; Ποιο νομίζετε ότι είναι το πιο εντυπωσιακό στοιχείο αυτού του κτηρίου;

Για το κεφάλαιο: Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-717): Εσωτερική μεταρρύθμιση και αγώνας επιβίωσης (σ. 19-21)

1. Θέματα: α) Τι ήταν; β) Ποιες ανάγκες οδήγησαν στην καθιέρωσή τους; γ) Πότε και πού ξεκίνησαν; δ) Πότε σταθεροποιήθηκαν; ε) Πού εξαπλώθηκαν;
2. α) Πώς ήταν οργανωμένος ο θεματικός στρατός; β) Ποια ήταν η σημασία αυτού του στρατού για την άμυνα της αυτοκρατορίας; γ) Ποιος ήταν ο ρόλος ενός στρατηγού θέματος;
3. Συμπληρώστε τα κενά με λέξεις και φράσεις-κλειδιά της ενότητας γ (σ. 20):

α. Στα τελευταία χρόνια της βασιλείας του, ο Ηράκλειος κλήθηκε να αντιμετωπίσει τον _____ κίνδυνο.

β. Στη διάρκεια του 7ου αιώνα, οι ανάγκες της άμυνας οδήγησαν τους διαδόχους του Ηρακλείου στην οργάνωση (αρχικά στη Μ. Ασία) ενός νέου διοικητικού συστήματος που στηριζόταν στα _____, τα οποία ήταν _____ με _____.

γ. Στο θεματικό στρατό υπηρετούσαν _____.

δ. Το κράτος παραχωρούσε στους στρατιώτες _____ ή _____.

ε. Σε κάθε διοικητική περιφέρεια, την ανώτατη εξουσία (στρατιωτική και πολιτική) ασκούσε ο _____.

στ. Η χρήση της ελληνικής γλώσσας ως επίσημης στη βυζαντινή αυτοκρατορία και η αντικατάσταση των ρωμαϊκών τίτλων από ελληνικούς αποτελούν στοιχεία του _____ της κρατικής διοίκησης.

Για τα κεφάλαια: - Η εξάπλωση των Αράβων (σ. 26-28)/ -Το εμπόριο και ο πολιτισμός του Ισλάμ: **μόνο το γ (σ. 29)**

1. Να παρουσιάσετε τις συνέπειες της επέκτασης των Αράβων και των αραβικών κατακτήσεων.
2. Σε ποιους επιστημονικούς τομείς διακρίθηκαν οι Άραβες; Να αναφέρετε τις επιστήμες και ένα παράδειγμα της προσφοράς των Αράβων.

Για το κεφάλαιο: Η διαμόρφωση της μεσαιωνικής ελληνικής βυζαντινής αυτοκρατορίας: **μόνο το β (σ. 33)**

1. Να εξηγήσετε το περιεχόμενο του όρου «κακώσεις» (τι ήταν, ποιος αυτοκράτορας τις καθιέρωσε και γιατί).

Για το κεφάλαιο: Η μεταβατική εποχή: Οι έριδες για το ζήτημα των εικόνων **(σ. 34-35)**

1. Να αναφέρετε δύο σημαντικούς παράγοντες που οδήγησαν στην Εικονομαχία (αιτίες).

2. Πώς επηρεάστηκε η τέχνη στην περίοδο της Εικονομαχίας;

3. Πώς έληξε η εικονομαχική σύγκρουση; Ποιοι επικράτησαν, οι εικονομάχοι ή οι εικονολάτρες;

Για το κεφάλαιο: Η βασιλεία του Μιχαήλ Γ΄ και η αυγή της Νέας Εποχής: **τα α, β, γ (σ. 36)**

1. Η Σχολή της Μαγναύρας: ίδρυση, λειτουργία, σημαντικές προσωπικότητες, αποτελέσματα.

Για το κεφάλαιο: Η διάδοση του Χριστιανισμού στους Μοραβούς και τους Βουλγάρους **(σ. 39)**

1. Ποιοι (συγκεκριμένα πρόσωπα) ανέλαβαν τον εκχριστιανισμό των Μοραβών (βόρειων Σλάβων) και γιατί ήταν κατάλληλοι για αυτό;

Για το κεφάλαιο: Η Βυζαντινή εποποιΐα: Επικοί αγώνες και επέκταση της αυτοκρατορίας **μόνο το γ (σ. 41)**

1. Ως τις αρχές του 11ου αιώνα το βυζαντινό κράτος επεκτάθηκε σημαντικά και αντιμετώπισε επιτυχημένα εξωτερικούς εχθρούς. Ποια ήταν τα αποτελέσματα στη βυζαντινή οικονομία και κοινωνία;

Για το κεφάλαιο: Η ίδρυση, η εξέλιξη και ο εκχριστιανισμός του Ρωσικού κράτους: **μόνο το γ (σ. 43-44)**

1. Ποιος ήταν ο ρόλος του βυζαντινού αυτοκράτορα Βασίλειου Β΄, της αδελφής του Άννας και του ρώσου ηγεμόνα Βλαδίμηρου στον εκχριστιανισμό των Ρώσων; Να παρουσιάσετε σύντομα τις εξελίξεις και να τις τοποθετήσετε στον χρόνο (αιώνας).

Για τα κεφάλαια: Οι εξελίξεις στην οικονομία και την κοινωνία **(σ. 48-49)**/ Η νομοθεσία της Μακεδονικής δυναστείας: **μόνο το β (σ. 50)**

ΑΣΚΗΣΗ Σωστού/Λάθους

Διαβάζουμε προσεκτικά τα παρακάτω και:

α) Αποφασίζουμε αν η πρόταση/διατύπωση είναι σωστή ή λανθασμένη, σύμφωνα με όσα γνωρίζουμε.

β) Για τα λανθασμένα: Εξηγούμε προσεκτικά και με συγκεκριμένα στοιχεία γιατί δεν είναι σωστά και τα διορθώνουμε.

Σωστό ή Λάθος;

1. Τη μεγαλύτερη εξουσία στη βυζαντινή κοινωνία είχε η πολυπληθέστερη ομάδα του πληθυσμού, οι αγρότες.
2. Από τον 8ο αιώνα και μετά αυξάνεται η χρήση επωνύμων στις αριστοκρατικές οικογένειες.
3. Ένας ελεύθερος αγρότης μπορούσε να χάσει το χωράφι του μόνο σε περίπτωση που δεν μπορούσε να πληρώσει τους φόρους.
4. Μια σημαντική εμπορική δραστηριότητα στο Βυζάντιο ήταν η οργάνωση ετήσιων πανηγυριών (εμποροπανηγύρεων) για τη γιορτή ενός αγίου.
5. Η συμμετοχή σε μια επαγγελματική συντεχνία συνδεόταν με αυστηρούς κανόνες και ένα σύνολο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.
6. Το Επαρχικόν Βιβλίον ήταν ένα αυτοκρατορικό διάταγμα που καθόριζε τον τρόπο διεξαγωγής εμπορίου με τους Άραβες.
7. Δεν γίνονταν εισαγωγές και εξαγωγές πολυτελών ειδών στο Βυζάντιο.
8. Η Εκκλησία είχε στην κατοχή της μεγάλες εκτάσεις γης και οι αυτοκράτορες του 10ου αιώνα ήθελαν να την ενισχύσουν.
9. Ο νόμος για το “αλληλέγγυον” προέβλεπε την απαλλαγή όσων δεν μπορούσαν να πληρώσουν φόρους στο κράτος.
10. Ο Βασίλειος Β΄ επέβαλε στους δυνατούς την υποχρέωση να πληρώνουν τους φόρους των φτωχών.
11. Η νομοθεσία των Μακεδόνων για τους αγρότες και τους μεγαλογαιοκτήμονες έγινε αποδεκτή και εφαρμόστηκε χωρίς προβλήματα.

Για τα κεφάλαια: Η κρίση και οι απώλειες της αυτοκρατορίας κατά τον 11^ο αιώνα **(σ. 53)**/ Οι Κομνηνοί και η μερική αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας: **τα α, β (σ. 55)**/ Η ενετική οικονομική διεξόδωση: **μόνο το α (σ. 57)**/ Οι σταυροφορίες και η πρώτη Άλωση της Πόλης: **τα α, γ (σ. 59)**

ΑΣΚΗΣΗ Σωστού/Λάθους:

Αποφασίστε αν καθεμία από τις παρακάτω δηλώσεις είναι Σωστή ή Λανθασμένη. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

1. Οι αυτοκράτορες μετά τον Βασίλειο Β΄ υποστήριζαν ιδιαίτερα τον στρατό των θεμάτων και τους στρατιώτες αγρότες.
2. Μετά το 1025 στη βυζαντινή κοινωνία επικρατούσε ηρεμία και ικανοποίηση.
3. Κατά τον 11ο αιώνα οι πιο απειλητικοί εχθροί του Βυζαντίου ήταν οι Σελτζούκοι Τούρκοι στη Δύση και οι Νορμανδοί στην Ανατολή.
4. Οι Σελτζούκοι Τούρκοι συνέτριψαν τον βυζαντινό μισθοφορικό στρατό στη μάχη του Μαντζικέρτ.
5. Τα εμπορικά προνόμια που παραχώρησε ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός στους Βενετούς ήταν θετικά και για το Βυζάντιο.
6. Η δυναστεία των Κομνηνών στηρίχτηκε στους στρατιώτες αγρότες, για να αναδιοργανώσει τον στρατό.
7. Το νέο σύστημα οργάνωσης της κοινωνίας και του στρατού το οποίο εισήγαγαν οι Κομνηνοί ονομάστηκε “αλληλέγγυον”.

8. Στα τελευταία χρόνια του 11ου αιώνα ξεκίνησε η Α΄ Σταυροφορία από τη Δύση με πρωτοβουλία του Πάπα.
9. Τα κίνητρα των Σταυροφόρων ήταν αποκλειστικά θρησκευτικά.
10. Πολύ κρίσιμο ρόλο στη Δ΄ Σταυροφορία έπαιξαν οι Βενετοί.
11. Τον Απρίλιο του 1204 οι Σταυροφόροι μπήκαν στην Κωνσταντινούπολη, χωρίς να προκαλέσουν οποιαδήποτε καταστροφή.

Για το κεφάλαιο: Η Άλωση της Πόλης: μόνο το α (σ. 67)

Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς: στις 29/5/1453

Διαβάζουμε το παρακάτω απόσπασμα από το Χρονικό του Γ. Φραντζή:

Την 4η Απριλίου της ίδιας χρονιάς ήλθε ο σουλτάνος και παρουσιάστηκε μπροστά την Πόλη• και άρχισε να πολιορκεί την Πόλη μ' όλους τους τρόπους και μ' όλα τα μέσα και από τη στεριά και από τη θάλασσα, αφού περικύκλωσε και τα 18 μίλια [του Θεοδοσιανού Τείχους]. Οι πολιορκητές παρέταξαν 400, μικρά και μεγάλα πλοία στη θάλασσα και 200 χιλιάδες άντρες στη στεριά. Η Πόλη, αν και τόσο μεγάλη σε έκταση, είχε να αντιπαρατάξει 4773 άντρες χωρίς τους ξένους, μόλις 200 άντρες πάνω-κάτω [...]. Οι Σέρβοι, ενώ μπορούσαν να στείλουν [...] χρήματα και ανθρώπους, έστειλαν μήπως έναν οβολό; Ναι, αλήθεια, έστειλαν πολλά χρήματα και ανθρώπους, αλλά στο σουλτάνο που πολιορκούσε την Πόλη, και τους επαίνεσαν οι Τούρκοι [...] λέγοντας: "Να, ακόμη και οι Σέρβοι είναι εναντίον σας".

Ερώτηση: α) Ποια είναι τα βασικά θέματα του αποσπάσματος; **β)** Τι μαθαίνουμε για τις δύο αντίπαλες πλευρές; **γ)** Ποια στάση κράτησαν οι Σέρβοι και ποιες ήταν οι συνέπειές της;